

יבוא, יצוא ומה שביניהם סקירות וחידושים בענייני חוק ומשפט

עו"ד גיל נדל, ראש תחום יבוא, יצוא וסחר בינלאומי במחלקת מיסים ותגמול בכירים

הפיקוח על יצוא בטחוני: יצוא כימי, ביולוגי וגרעיני - חלק ראשון עו"ד גיל נדל, עו"ד אור כהן-ששון

מטרת חוק הפיקוח על יצוא בטחוני, התקנות והצווים שהותקנו מכוחו - הינה להביא להסדרת הפיקוח על יצוא בטחוני מטעמי בטחון לאומי, מדיניות חוץ, התחייבויות בינלאומיות ושמירה על אינטרסים חיוניים אחרים של מדינת ישראל.

כחלק מחקיקה זו, נקבע מערך לפיקוח על יצוא טובין, טכנולוגיה ושירותים בתחום הכימי, הביולוגי והגרעיני. במאמר זה נפרט אודות המערך האמור.

מהו מערך הפיקוח על יצוא בתחום הכימי, הביולוגי והגרעיני?

בתאריך 1.7.2004 נכנס לתוקף צו היבוא והיצוא (פיקוח על היצוא בתחום הכימי, הביולוגי והגרעיני), התשס"ד-2004 ("הצו"). צו זה הותקן מתוך מטרה לסייע בשמירה על השלום ועל יציבותו, תוך מניעה של תפוצת נשק בלתי קונבנציונאלי. המשרד המופקד על יישום הצו ואשר מהווה "הרשות המוסמכת", הינו משרד הכלכלה.

מהם שתי קבוצות המוצרים הנכללות בצו זה?

הצו מסדיר את הפיקוח על יצוא טובין, טכנולוגיה ושירותים בתחום הכימי, הביולוגי והגרעיני בשני אופנים:

- ביחס לחלק מהטובין, קיים איסור מוחלט על יצוא, טכנולוגיה או שירותים שנועדו לשמש בפיתוח או ייצור של נשק כימי, ביולוגי או גרעיני.
- ביחס לחלק אחר של הטובין, יצוא של טובין כאלה, המפורטים ברשימות הפיקוח או טכנולוגיה ושירותים הקשורים לטובין המפורסמים ברשימות, יהא נתון לפיקוח ויותנה בקבלת רשיון יצוא שניתן על ידי הרשות המוסמכת שבמשרד הכלכלה.

ממה נובעת ההבחנה בין מוצרים הנכללים בכל קבוצה?

ההבחנה בין איסור מוחלט ובין יצוא מפוקח קיימת בשל אופי הטובין המיוצאים: כאשר מדובר בטובין שבעיקרם ובמהותם נועדו לשמש לפיתוח או לייצור נשק בלתי קונבנציונאלי, אזי יצואם אסור בתכלית.

לעומת זאת, כשמדובר בטובין שעלולים לשמש לפיתוח או ייצור נשק בלתי קונבנציונאלי, אולם הם בעלי שימושים נוספים (בהקבלה ניתן לומר כי מדובר בטובין מעין "דו-שימושיים"), בוצע איזון בין האינטרס הבטחוני והאינטרס המסחרי, באופן שהוקם משטר פיקוח שיבחן את הטובין ואת הנסיבות בכל מקרה ומקרה.

מה כוללת רשימת הטובין המפוקחים במסגרת הצו?

הטובין המפוקחים במסגרת הצו אומצו ברובם ממשטרי פיקוח מקבילים בעולם. שני המשטרים העיקריים עליהם מתבסס צו הפיקוח הינם "Australia Group" ("AG") ו-"Nuclear Suppliers Group" ("NSG").

AG הינו פורום בין-לאומי המהווה משטר פיקוח בתחום הכימי והביולוגי, אשר חברות בו 42 מדינות. מדינת ישראל איננה מדינה חברה בפורום זה, אך הלכה למעשה היא אימצה את מרבית עקרונות הפיקוח ורשימת הטובין של משטר פיקוח זה.

הטובין המפוקחים בתחום הכימי והביולוגי במסגרת צו הפיקוח מנויים במסגרת התוספת הראשונה לצו הכוללת תחתיה גורמים פתוגניים ביולוגיים (בעיקר וירוסים, חיידקים ו-GMO), פתוגנים של צמחים (כולל פטריות מסוימות), פתוגנים של בעלי חיים (חיידקים ווירוסים מעולם החי וכן חומרים מהונדסים גנטית [דוגמת DNA או נגזרותיו]) וכן כימיקלים לפי האמנה לפירוק נשק כימי. חשוב לציין כי נתונים לפיקוח לא רק חומרי המוצא, אלא גם ציוד וטכנולוגיה לייצור החומרים המפוקחים.

בתחום הגרעין, אימצה מדינת ישראל את רשימות הפיקוח של ה-NSG, ארגון בין-לאומי שמטרתו לצמצם את תפוצת הנשק הגרעיני.

הטובין המפוקחים בתחום הגרעיני הינם ציוד, חומרים וטכנולוגיה בתחום הגרעיני. מדובר ברשימת פיקוח ארוכה ומורכבת הכוללת טובין מתחומים שונים (אופטיקה, לייזר, מכונות רובוטיות מסוימות, נפצים ומנגנוני נפץ ועוד).

כיצד ניתן לדעת אם מוצר מסוים נתון למערכת הפיקוח שבצו?

הואיל ורשימת הטובין המפוקחים במסגרת הצו כוללת תחתיה מספר רב של טובין, מומלץ לבצע בדיקה יסודית ומלאה של כלל הסעיפים הרלוונטיים ברשימות הפיקוח. הבחינה צריכה להיעשות, בין היתר, על ידי בעל תפקיד אשר מכיר את המוצר נשוא היצוא ושולט בצורה יסודית בפרטי המוצר על מנת לשלול את היותו נתון לפיקוח, או לחלופין על מנת למצוא כי הוא נתון לפיקוח ולהשיג רישיון יצוא לצורך המסחר בו.

חשיבות ההסתייעות במומחים גדלה לאור העובדה שמדובר ברשימת טובין דינמית, קרי, הצו מתעדכן מעת לעת, ועל כן המצב המשפטי ביחס לטובין עשוי להשתנות מבלי שהיצואן מודע לכך (למשל, טובין שהיו נתונים לפיקוח – כבר אינם מפוקחים, ולהפך).

במאמר הבא נמשיך לעסוק בצו היבוא והיצוא (פיקוח על היצוא בתחום הכימי, הביולוגי והגרעיני), התשס"ד-2004, ונבחן את העניינים הנוגעים לבקשה ולמתן רישיון יצוא, הפטורים מהחזקה ברישיון יצוא והליכי ערעור הנוגעים לדחיית הבקשה לרישיון יצוא.

למאמרים קודמים פרי עטנו בנושא הפיקוח על היצוא הבטחוני, לחצו על הקישורים הבאים:

- [יסודות הפיקוח על היצוא הביטחוני;](#)
- [העיסוק באמצעי הצפנה;](#)
- [יסודות הפיקוח על היצוא הבטחוני – שלב הרישום והרישוי;](#)
- [יסודות הפיקוח על היצוא הבטחוני – שלב השיווק;](#)
- [יסודות הפיקוח על היצוא הבטחוני – שלב הרישוי - חלק 1;](#)
- [יסודות הפיקוח על היצוא הבטחוני – שלב הרישוי – חלק 2;](#)
- [הפיקוח על יצוא בטחוני – מהו ציוד דו-שימושי?;](#)

* * *

הסקירה לעיל הינה בבחינת תמצית. המידע הכלול בה נמסר למטרות אינפורמטיביות בלבד ואין במידע כדי להוות ייעוץ משפטי. לקבלת פרטים נוספים, אנא פנו לעו"ד גיל נדל - ראש תחום יבוא, יצוא וסחר בינלאומי במחלקת מיסים ותגמול בכירים. בדוא"ל Gill.Nadel@goldfarb.com /או בטלפון 03-6089979.